

Anekdootteja tehotuotannosta

Philip Lymbery & Isabel Oakeshott:
Farmageddon – halvan lihan todellinen hinta. Suomentanut Johanna Koskinen.
 Into 2018.

ANNIKA LONKILA

*Historia- ja maantieteen laitos,
 Itä-Suomen yliopisto
 annika.lonkila@uef.fi*

Alun perin vuonna 2014 englanniksi julkaistu *Farmageddon* käsittelee tehomaatalouden tulevaisuutta eri näkökulmista. Kirjassa käydään läpi nykymuotoisen ruoantuotannon aiheuttamia ympäristö- ja terveysongelmia ja eläinten hyvinvointiin liittyviä eettisiä kysymyksiä. Kirjan kirjoittajista Philip Lymbery on Compassion in World Farming -järjestön toiminnanjohtaja ja Isabel Oakeshott brittiläinen toimittaja.

Ulkomaista eläintuotantoa käsitteleviä teoksia ja niiden esiin nostamia ongelmia vähätellään Suomessa helposti siitä syystä, että niiden kuvaamien ongelmien ei katsota koskettavan puhtaampaa ja pienimuotoisempaa suomalaista maataloutta. *Farmageddonin* suomenkielisen laitoksen esipuhe alkaakin toteamuksella siitä, että suomalaisten mielikuvat maamme maataloudesta ovat edelleen varsin idyllisiä. Esipuheen kirjoittajat, Philip Lymbery ja Animalian toiminnanjohtaja

Mai Kivelä, nojaavat kokemukseensa kansainvälisessä eläinoikeustoiminnassa todetessaan, että ihmisillä on maasta riippumatta tapana ajatella ruoantuotannon olevan heidän maassaan aidompaa ja eettisempää kuin muualla. Eläinsuojelulain uudistus osoittaa, että Suomesta ei ole lähitulevaisuudessa tulossa eläinsuojelun mallimaata. Esimerkiksi parsinavettoja ja porsimahäkkeitä ei olla kieltämässä, vaikka uusien parsinavetoiden rakentaminen on kiellettyä Ruotsissa, Tanskassa ja Norjassa, ja porsimahäkkien käyttö rajoitettumpaa Ruotsissa ja Norjassa.

Kirjassa riittää siis tarttumapintaa myös suomalaisille kuluttajille. Monet eläintuotannon aiheuttamat ongelmat nimittäin ovat globaaleja. Suomessa on haluttu painottaa, että esimerkiksi antibioottiresistanssiin liittyvät huolet eivät kosketa suomalaista eläintuotantoa. Suomalaisten syömästä lihasta kuitenkin noin 20% on ulkomaalaista tuontilihaa, joten

meillä ei ole varaa ummistaa silmiämme. Kirja kuvaa myös ansiokkaasti sellaisia eläinten tehotuotannon vaikutuksia, jotka usein jäävät näkymättömiin. Kirjoittajat tuovat esimerkiksi esiin tehostetun kalanviljelyn nurjaa puolta. Vaikka kalankasvattamoiden ympäristövaikutuksista on kirjoitettu runsaasti, kalojen hyvinvointikysymyksistä puhutaan vähemmän. *Farmageddonissa* tartutaan myös usein vähälle huomiolle jäävään mutta eläinten hyvinvointiin merkittävästi vaikuttavaan kysymykseen, eli tuotantoeläinten jalostukseen.

Kirjoittajat tuovat ansiokkaasti esiin myös monia eläintuotantoon liittyviä vanhentuneita käsityksiä. Kiitos eläinsuojelujärjestöjen, kuluttajat lienevät jo nykyään varsin hyvin perillä eläintuotannon isoimmista ongelmakohdista. Silti esimerkiksi eläinlääkäreiden työhön liittyä edelleen paljon romantisoituja käsityksiä. Kirjassa kuvataan teurastamoeläinlääkäreiden raskasta ja raastavaa työtä, jonka vaikutusta eläinten hyvinvointiin ei ole aina helppoa nähdä. Valtavien tuotanto- ja tehokkuuspaineiden eläinten hyvinvoinnista huolehtiminen ei ole välttämättä edes mahdollista – huomio on kiinnitettävä vain tautien ehkäisemiseen ja vähimmäisterveystason ylläpitämiseen. Myyttejä purkaessaan kirjoittajat huomioivat asioiden monimutkaisuuden ja yhteenkietoutuneisuuden: on esimerkiksi tärkeää alleviivata, että iso tilakoko ei tarkoita eläinten voivan huonosti. Tär-

keämpää on viljelijän jaksaminen, työntekijöiden koulutus ja asianmukaiset tilat. On kuitenkin totta, että jättitilat ovat ongelmallisia paitsi ympäristön ja terveyden myös eläinten näkökulmasta. Esimerkiksi jättimäisillä lypsytiloilla lehmät saavat harvoin ulkoilla.

Farmageddon on ristiretki tehotuotantoa ja halvan lihan massatuotantoa vastaan, ja sopisi nimeään myöten varsin hyvin jatkoksi eläintuotannosta kertovalle kriittiselle sensaatiokirjallisuudelle. Se ei kuitenkaan kompastu genren tavanomaisiin sudenkuoppiin, kuten liioitteluun, kauhisteluun, ja pseudotieteelliseen teknologiakriittisyyteen. *Farmageddon* ei lukitse mielipiteitään vaan tarkastelee esimerkiksi muuntogeenistä ruokaa monimutkaisena ja kiperänä ekologisena, taloudellisena ja poliittisena kysymyksenä. GMO-keskustelua värittää Suomessakin aivan liian usein poteroista huutelu, jossa epätieteellisiin kauhukuviiin perustuva pelottelu kohtaa tiedeoptimismin, jossa ei ole tilaa huomioida todellisuuden tieteen edistymiselle asettamia hidasteita, kuten resurssien epätasaista jakautumista.

Toki kirja on tästä huolimatta pullollaan sensaatiomaista kieltä ja ylimitoitettuja vertauskuvia. Kirjaa vaivaakin paikoin uskottavien lähteiden puute. Vaikka kyse ei ole akateemisesta kirjallisuudesta, tarjolla olevaa tutkimuskirjallisuutta hyödyntämällä ja siihen viittaamalla olisi voinut lisätä väitteiden vaikuttavuutta. Esimerkiksi jättimäisten amerikkalaisten

eläintilojen läheisyydessä elävien ihmisten terveysongelmista on paljon tutkimusta, johon ei kirjassa kuitenkaan viitata. Olisi myös ollut paikallaan tarjoilla lukijalle uusinta tutkimustietoa eläinten tietoisuudesta ja kyvystä tuntea kipua. Kirja on toki tietoisesti rakennettu sävyllään henkilökohtaiseksi, mikä selittänee valintaa. On päivänselvää, että etenkin Lymberylla on valtava ensikäden tietämys maailman maatalouden tilasta. Hän tarjoilee sujuvasti anekdootteja vierailuiltaan taiwanilaisilta munijakanatiloilta tai Perun kalajauhoteollisuudesta. Kirja kuvaa yksityiskohtaisesti ja värikkäästi tehomaaatalouden todellisuutta kappale toisensa jälkeen: ruumiita, eritteitä, epämuodostumia ja hajuja.

Tehotuotannon todellisuudesta on viime vuosikymmeninä kirjoitettu useampia paljastuskirjoja, joten on perusteltua kysyä, mitä uutta *Farmageddon* tarjoaa. Kirja puolustaa paikkaansa jo siksi, että Lymberyn kokemus erilaisten eläintuotannon muotojen tilasta ympäri maailmaa on niin kattava. *Farmageddon* onkin vetoavampi ja vakuuttavampi kuin monet vertaisensa. Kirja on myös hyvin kirjoitettu ja suomennos on onnistunut. Ongelmiakin on: kirjan jäsentely voisi olla selkeämpi. Kappaleiden jaottelu yläkategorioihin ei aina ole looginen. Ympäristöteeman alla käsitellään eläinlääkärien vaikeuksia toimia kasvavassa tehokkuuspaineessa ja Lanta-teeman alla käsitellään ulostevuoriin liittyviä ympäristö-

ongelmia.

Ansiokkaimmillaan kirja on kuvallessaan tehotuotannon suhdetta talousjärjestelmään. Tästä näkövinkkelistä maanviljelijät, tuotantoeläimet, tilojen kausityöläiset, eläinlääkärit sekä teollisuuden ja teurastamojen työntekijät näyttävät lähinnä pelinappuloilta, jotka ovat tahtomattaan lukkiutuneet yhä tehostuvaan oravanpyörään, jossa harva voi hyvin. Soisinkin, että kirjaan tarttuisivat myös eläintuottajat, sillä heitä ei kirjassa syyllistetä. Kirja on lopulta raadollinen todiste ruokajärjestelmän sisäisestä hallinnan puutteesta. Kirjoittajat vaativatkin vastuullisuutta yrityksiltä koko ruoantuotantoketjun matkalta.

Kaiken tämän jälkeen kirja ei kuitenkaan ole puolustuspuhe veganismille. Ratkaisu ruoantuotannon kestävämpään tulevaisuuteen löytyy kirjoittajien mukaan siitä, että otamme vakavasti velvollisuuden tuottaa ravintoa kaikille maailman ihmisille nyt ja tulevaisuudessa. Tämä ei onnistu, jos syötämme valtavasti kalaa ja kolmanneksen maailman viljasaadosta tuotantoeläimille. Kirjoittajat toteavat, että kun ruoantuotanto järjestetään kestävämmiin, ei ole välttämätöntä valita lihan ja viljojen syömisen välillä – mutta lihansyönnin nykyinen mittakaava on auttamatta historiaa.